

SİVASLI ÂŞIKLARIN YOZGATLI ÂŞIK TÜRKMENOĞLU (1944-1998) HAKKINDAKİ ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION ON THE POEMS OF ASIKS FROM SİVAS ABOUT ASIK TÜRKMENOĞLU (1944-1998) FROM YOZGAT

Bayram DURBİLMEZ¹

ÖZ

Âşık edebiyatına özgü geleneklerden biri de “başka âşıklarda söz etme geleneği”dir. Bu geleneğe bağlı olan âşıklar, “usta âşık” kabul ettikleri âşıklardan veya dost/arkadaş olarak tanıdığı diğer âşıklardan söz eden şiirler söyleyebilir/yazabilir. Bu şiirlerden bazılarında bir âşıktan söz edilirken, bazı şiirlerde de birden çok âşıktan söz edilir. Birden çok âşıktan söz edilen şiirler, âşık edebiyatının “âşıkname”, “şairname” gibi adlarla anılan türünü oluşturur. Bir âşıktan söz edilen müstakil şiirlerin de “methiye”, “taşlama” gibi türleri vardır. “Usta âşık” kabul edilen ve sevilen âşıklarla ilgili söylenen/yazılan şiirler “methiye” türünde; âşıklığı ve kişi-

liği eleştirilen âşıklarla ilgili söylenen/yazılan şiirler ise “taşlama” türündedir. Tek bir âşık tarafından söylenen/yazılan şiirler yanında, birden çok âşığın atışma sırasında söyledikleri şiirlerde de başka âşıklardan söz etme geleneğine uygun örnekler vardır. Geleneğe uygun olarak söylenen/yazılan bu şiirler, âşık edebiyatı araştırmaları açısından oldukça önemlidir. Hayatı hakkında genel bilgiler bulunan âşıkların fazla bilinmeyen yönlerini ve hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan âşıkların özgeçmişleriyle ilgili ipuçlarını bu şiirlerde bulmak mümkündür. Bu sebeple, bu şiirlerin âşık biyografileri açısından önemli birer kaynak olduğunu söylemek mümkündür.

Âşıknamelerde/şairnamelerde kendisinden söz edilen ve hakkında müstakil şiirler söylenen/yazılan âşıklardan biri de Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu’dur. Bu araştırmada, Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu hakkında Sivaslı âşıkların söyledikleri/yazdıkları şiirlerden hareketle, âşık edebiyatının önemli geleneklerinden “başka âşıklardan söz etme geleneği”nin âşık edebiyatı araş-

Makale geliş tarihi: 25.06.2018, Makale kabul tarihi: 26.11.2018

1 Prof. Dr., Nevşehir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6682-8455>.

tırmaları açısından önemine dikkat çekilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Âşık Edebiyatı, Âşıkname/Şairname, Âşık Türkmenoğlu, Gelenek.

ABSTRACT

One of the unique traditions of “aşık” (minstrel) literature is the “tradition of making mention of other aşiks.” Aşiks, who are bound up with this tradition, may say/write poems making mention of aşiks who they accept as “master aşık” or they know as their friends. In some of these poems one aşık is mentioned and in some of them more than one aşık is mentioned. Poems in which more than one aşık is mentioned are named as “âşıkname” or “şairname”. And the poems in which one aşık is mentioned has types named such as “methiye” and “taşlama”. The poems that are said/written about the aşiks who are loved and accepted as “master minstrel” are in the type of “methiye”, the poems that are said/written about the minstrel whose works and personality are criticized are in type of “taşlama”. Besides the poems said/written by one aşık, there are examples of the tradition of making mention of other aşiks in the poems that are said by more than one aşık during a “call-and-response of aşiks”. Those poems which are said/written in accordance with the tradition have a great importance in terms of minstrel literature researches. In these poems, it is possible to find the clues about the biography of aşiks

about whom there are few information. Therefore, it is possible to say that these poems are important sources for biographies of aşiks.

Âşık Türkmenoğlu from Yozgat is one of the aşiks about whom poems are said/written. In this study, it is aimed to take attention to the importance of the tradition to “make mention of other aşiks” for the minstrel literature researches with reference to the poems about Âşık Türkmenoğlu from Yozgat that are said/written by aşiks from Sivas.

Keywords: Minstrel Literature, Âşıkname/Şairname, Âşık Türkmenoğlu, Tradition.

Âşıkların başka âşıkları konu alan şiirler söylemesi/yazması âşık edebiyatı gelenekleri arasında önemli bir yer tutar. Âşıklar arasında, özellikle “usta âşık” kabul edilen âşıklar hakkında âşıkname/şairname türünde şiirler söylendiği/yazıldığı gibi, yine “usta âşık” sayılan âşıklar hakkında müstakil şiir söylendiği/yazıldığı da bilinmektedir. Bu tür şiirler bir âşık tarafından oluşturulabileceği gibi, atışma sırasında birden çok âşık tarafından da söylenebilir. Âşıklar tarafından söylenen/yazılan bu şiirler âşık edebiyatı araştırmaları açısından çok büyük bir önem taşır. Özellikle hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan âşıklar hakkındaki şiirler daha da önemlidir. Çünkü âşıklar, konu edindikleri âşıkların biyografilerini aydınlatacak çeşitli ipuçlarına da bu şiirlerde yer verirler.

Bu önemli geleneğin günümüz âşıkları arasından tespit edilen örnekleri de bulunmaktadır. Özellikle de vefat eden âşıklar hakkında, o âşıkların dostu/arkadaşı olan âşıklar tarafından söylenen/yazılan şiirler ile vefat eden âşıkları “usta âşık” sayan âşıklarca söylenen/yazılan şiirler de çoktur. Hakkında şiirler söylenen/yazılan âşıklardan biri de Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu’dur. Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu hakkında müstakil şiirler yazan/söyleyen âşıklardan bazılarını, memleketlerine göre şöyle sıralamak mümkündür:

1. Yozgatlı âşıklar: Çapanoğlu/Bekir Balaban, Hazanî/Erdoğan Bektaş, İdris/İdris Gümüş, Kul Hâkî/İsmail Özbek, Muradî/Murat Erciyas, Nuranî/Sami Sarıkaya;
2. Sivaslı âşıklar: Sefil Selimî/Ahmet Günbulut, Derdiyâr/Murat Tanrıverdi, İhlasî/Bekir Akbulut, Cefâî/Binali Aydın;
3. Karşlı âşıklar Hasretî/Sadi Değer, Mürsel Sinan/Mürsel Uğursu, Nuran/Nuran Araz Kaçar;
4. Erzurumlu âşık: Temelî/Yakup Temel;
5. Samsunlu âşık: Obalı/Mustafa Obalı;
6. Kayserili âşıklar: Hayri Toprak, Meydanî

Ozan Gürbüz Değer, Şevki Çobanoğlu, Âşık Gülbahçe/Salim Gülbahçe ve Âşık Çemeloğlu gibi bazı âşıkların şairnâmelerinde/âşıkânâmelerinde de aynı âşıktan söz edilmektedir. Yozgatlı Cemalî/Mustafa Aslan da âşığın vefatı üzerine bir tarih düşürmüştür.

Bu çalışmada Sefil Selimî/Ahmet Günbulut, Derdiyâr/Murat Tanrıverdi, Cefâî/Binali Aydın ve İhlasî/Bekir Akbulut Sivaslı âşıkların Türkmenoğlu hakkındaki şiirleri incelenerek, âşığın biyografisine ışık olabilecek bazı tespit ve değerlendirmeler ortaya çıkarılacaktır.

1. Türkmenoğlu’nun Biyografisine Işık Tutan Dizeler:

Sivaslı âşıkların Türkmenoğlu hakkındaki şiirleri incelendiğinde, âşığın biyografisine ışık tutan dizeleri 8 başlık altında toplamak mümkündür:

1.1. Doğum Yeri: Türkmenoğlu, -nüfus kayıtlarına göre- 1 Temmuz 1944’te, Yozgat’ın Sorgun ilçesine bağlı Taşpınar köyünde doğmuştur. Derdiyâr, bu konuda şöyle der: “Taşpınar köyünde dünyaya geldin/Rabbini tanıdın, kendini bildin/İrfan meclisinde bir ehl-i dildin/İbret dolu roman hayatın senin”

Aslen Sivaslı olan Derdiyâr, Sorgun’a yerleşir ve Türkmenoğlu’nun mezarını ziyaret ederek, Sorgun’da yaşamaya başladığını şöyle belirtir: “Temiz ad bıraktın üstat ardında/Saplanıp kalmadın dünya derdinde/Misafirim şimdi senin yurdunda/Yurt oldu Sorgun’un, Yozgad’ın senin”

1.2. Adı ve Soyadı: Türkmenoğlu'nun asıl adı Bahri, soyadı Durbilmez'dir. Cefâî, "Durbilmez ırmaktı çağlayıp coştı/Durma-dı ömrünce boş Türkmenoğlu" dizeleriyle âşığın soyadından söz eder.

Türkmenoğlu'nun soyadına doğrudan ya da dolaylı olarak değinen âşıklar da olmuştur. Sözgelimi Sefil Selimî, âşığın soyadından dolaylı olarak söz eder: "Soyadına uyup sözünde durdun"

1.3. Soy: Babası Hacı Seyit, babasının babası Necip Çavuş, babasının büyükbabası Bekir, büyükbabasının büyükbabası Mustafa; annesi Meryem, annesinin babası Ramazan Çavuş, annesinin annesi Pembe'dir. Necip, Uğur ve Halis adlarında üç erkek kardeşi; Emine, İkbâl ve Nâsiye adlarında üç kız kardeşi vardır. Baba tarafından Bozkoyunlu Oymağı, Beğdillü Aşireti, Doğanlı Cemaati, Devocioğulları sülâlesine mensup olan Âşık Türkmenoğlu, anne tarafından da Bozulus Oymağı, Mamalu Aşireti, Ağcalı Cemaati, Akçaoğulları/Aygırcıoğulları sülâlesindendir. Derdiyar, Türkmenoğlu'nun kökeni ve kimliği hakkında şöyle söyler: "Oğuz Han'ın oklarından, yayından.../Türkmenoğlu ceddin Türkmen boyundan/Bozok yaylasının Bozok soyundan/Bahrisin, Durbilmez soyadın senin"

Anne tarafından dedesi Ramazan Akça da Şifâî ve Tabibî mahlaslarıyla şiirler söyleyen bir âşıktır.

1.4. Âşıklığı: Türkmenoğlu, usta âşıklardan biri olarak kabul edilir. Nitekim Derdiyar'ın "Usta bir âşıktın, iyi bir baba", "Âşıklıkta zirve sanatın senin" dizelerinde de âşığın ustalığına değinilir. "Berrak pınar gibi çağlamış coşmuş", "Türk gençine Türkçe verdiği öğüt" gibi dizelerle Türkmenoğlu'ndan söz eden İhlasî/Bekir Akbulut tarafından da âşığın baş üstünde, şanlı bir üstat olduğu söylenir: "Bu Bekir'in baş üstünde, en başta/Türkmenoğlu üstat şanı var şimdi"

Türkmenoğlu'nun usta bir âşık olduğu genel olarak dile getirildiği gibi, kimi âşıklar tarafından da onun badeli ve atışmacı âşık oluşu özel olarak vurgulanır. Bu hususlarla ilgili tespitlerimizden bir kısmı şöyledir:

a) Badeli Âşık Oluşu: Türkmenoğlu, badeli âşıklardan biri olarak kabul edilir. Bu kabul Derdiyar tarafından "Aşkın badesini içtin rüyada" dizesiyle dile getirilir. Cefâî de Türkmenoğlu'nun bir gece düş gördüğünü ve mahlasını da gördüğü düşte aldığını söyler: "Ön adına mahlasını koydurdun/Gördüğü bir gece düş Türkmenoğlu"

b) Atışmacı Âşık Oluşu: Âşık Türkmenoğlu, doğmaca şiirler söyleyen ve atışma yapabilen güçlü âşıklardan biri olarak kabul edilir. Âşığın bu özelliği Derdiyar tarafından şöyle dile getirilir: "Gezdin Türkiye'nin dört bir yanında/İrticalen düzdün sözü ânında/Atıştın ustaca er meydana/Âşıklıkta zirve sanatın senin"

Cefaî, Türkmenoğlu'nun söze sıkışmayan hazır-cevap bir âşık olduğunu ve pek çok âşığı atışmada tuş ettiğini şöyle söyler: "Methiye yeter mi vefalı öze?/Hazır cevap, sıkışmazdı hiç söze/Meydan dile gelip anlatsa bize/Yaptı kaç âşığı tuş Türkmenoğlu"

Türkmenoğlu'nun atışma yeteneğini duyan Sefil Selimî de Türkmenoğlu ile uygun bir zamanda atışmak için haber göndermiş, Türkmenoğlu da Sefil Selimî'ye selâm göndererek bu habere olumlu cevap vermiştir. Türkmenoğlu'nun vefatı üzerine bir şiir söyleyen Sefil Selimî, bu konuya da değinerek şöyle der: "Hak, Muhammed, Ali bizlere rehber/Hüseyin'in ruhu bizle beraber/Atışalım diye salmışım haber/Kaçtın Türkmenoğlu, çok erken kaçtın/İlm-i ledün bilen bilir kelâmı/Kaçmadın bilirim, saldın selâmı..."

1.5. Kişilik Özellikleri: Türkmenoğlu'nun bir gönül adamı olduğu ve kalp kırmadığı, Sefil Selimî tarafından "Kalp kırmayım deyip kendini kırdın" dizesiyle anlatılır. Cefaî de Türkmenoğlu'nun güzel huylu ve hatırı sayılan biri olduğunu söyler: "Güzel huyla hatırını saydırdı/Kör nefsi günahlardan caydırdı"

İhlasî, Türkmenoğlu'nun tatlı dilli, hoş sohbet biri olduğunu ve pek çok örnek yönü bulunduğunu dile getirir: "Söyleyince dilde sözü de hoşmuş/Bizlere çok örnek yönü var şimdi"

Türkmenoğlu'nun örnek alınması gereken bazı özelliklerini de İhlasî şöyle anlatır:

"Pirüpak yaşamış nefsi ezmiş/Yurtdışında birçok yeri de gezmiş/Kendine onurlu bir hayat çizmiş/Gönül kervanında hanı var şimdi"

Cefaî, Türkmenoğlu'nun örnek alınacak bir insan olduğunu, bu dünyada güzel iz bıraktığını ve cennete uçtuğunu şöyle ifade eder: "Ey Cefaî uyan sen de rüyadan!/Örnek al dostunu sıyrıl riyadan/İz bıraktı geldi geçti dünyadan/Sanki bir kanatsız kuş Türkmenoğlu"

İhlasî, Türkmenoğlu'nun "Fakire, yetime yardıma koşmuş" bir insan olduğunu da söyler. Cefaî'ye göre de Türkmenoğlu; garibe, mazluma el uzatan, tatlı sohbeti olan, kimseye kötü söz söylemeyen bir âşıktır: "Garibe, mazluma el uzatırdı/Tatlı sohbetiyle bal uzatırdı/Dikenli dillere gül uzatırdı/Vurmazdı kimseye taş Türkmenoğlu"

Türkmenoğlu'nu yakından tanıyan Cefaî, Türkmenoğlu'nun sahte sözlülere karşı üzüntüsünü içine attığını ve değişen zamana ve zamane insanlarına karşı için için yandığını söyler: "Ah çekerdi için için yandıkça/Of çekerdi sahte söze kandıkça/Dalıp dalıp mазisini andıkça/Dökerdi gözünden yaş Türkmenoğlu"

Türkmenoğlu, şöhret ve servet sevdalılarının olmamasıdır. Âşığın bu özelliği Sefil Selimî tarafından "Bakmadın şöhrete, servete doğru/Yöneldin en büyük Kudret'e doğru" dizeleriyle dile getirilir.

Cefaî, dostları içinde Türkmenoğlu'nun ayrı bir yeri olduğunu şöyle söyler: "Benlikten sıyrılıp söze kıyarsam/Sayfalar az gelir vasfın sayarsam/Dostlukları bir sıraya koyarsam/Gönlümde her zaman baş Türkmenoğlu"

"Temiz ad bıraktın üstat ardında" diyen Derdiyar, Türkmenoğlu'nun usta âşık olması yanında iyi bir baba olduğunu da söyler: "Usta bir âşıktın, iyi bir baba".

Türk milletinin geçmişinden aldığı güçle, Türk gençlerine Türkçe öğütler veren Türkmenoğlu, inançlı bir Türk milliyetçisidir. Âşığın bu özelliği İhlasî tarafından şöyle dile getirilir: "Bükülmez çelikmiş duydum bu yiğit/Er oğlu erimiş ünü var şimdi/Türk gencine Türkçe verdiği öğüt/O Türkmenoğlu'nun dünü var şimdi"

Türkmenoğlu'nun imanlı bir âşık olduğunu dile getiren Cefaî, âşığın tevhit çağrısına meleklerin de şahit olduğunu söyler: "Melekler şahittir tevhit çağrına/Tövbelelerin çare gönül ağrına"

1.6. Gurbet Hayatı: Türkmenoğlu, Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde ve Libya, Arabistan gibi ülkelerde işçi olarak çalışır. Âşığın gurbet hayatı Derdiyar'ın çeşitli dizelerinde şöyle dile getirilir: "Gezdin Türkiye'nin dört bir yanında"/"Alınak, başı dik gezdin dünyada/Hem Arabistan'da, hem de Libya'da/Çölde yankılandı feryadın senin"

1.7. Vefatı: Türkmenoğlu, 14 Mayıs 1998'de, 54 yaşında vefat eder. Sefil

Selimî'nin şiirinde de Türkmenoğlu'nun ecel şerbetini çok erken yaşta, 54 yaşında içtiği; "masiva" denilen gurbeti (dünyayı) çok erken geçerek vuslata erdiği şöyle ifade edilir: "Elli dört yaşında ecel şerbeti/İçtin Türkmenoğlu, çok erken içtin/Bıraktın masiva denen gurbeti/Geçtin Türkmenoğlu, çok erken geçtin"

Cefaî de "Durmadı ömrünce boş Türkmenoğlu" dediği âşığın halka hizmet ettiğini ve 54 yaşında iken Hakk'a ulaştığını söyler: "Halka hizmet etti, Hakk'a ulaştı/Daha elli dördtü yaş Türkmenoğlu"

Âşık Türkmenoğlu, geçirdiği kalp krizi sonucu vefat etmiştir. İhlasî, Türkmenoğlu'nun kalp krizi sonucu vefat ettiğini şöyle dile getirir: "Kalp krizi ani almış genç yaşta "Türkmenoğlu nur saklamış naaşta"

Kimi âşıklar da Türkmenoğlu'nun Allah'ın rahmetine kavuşarak cennete gittiğini dile getirir. Sözelimi "Bu dünya yerine sonsuz âlemi/Seçtin Türkmenoğlu, çok erken seçtin" diyen Sefil Selimî, Türkmenoğlu'nun bu dünyadan çok erken göçerek cennete gittiğini ve üçlerin, beşlerin yanına vardığını da söyler: "Kul Sefil Selimî cennete doğru/Uçtun Türkmenoğlu, çok erken uçtun"/"Üçlerin, beşlerin yanına vardın/Göçtün Türkmenoğlu, çok erken göçtün"

Derdiyar da bu konuda şöyle söyler: "Cennette melekler üstadın senin/Kavuştu Allah'ın sen rahmetine/Kavuşmaktı Hakk'a muradın senin"

“En son sadık yârin bastı bağrına/
Cennet mekân olsun hoş Türkmenoğlu”
dizelerini söyleyen/yazan Cafaî de âşığa,
“mekânın cennet olsun!” diye dua eder.

Türkmenoğlu’nun vefatı üzerine kimi
âşıklar, kabrini ziyaret eder. Sözelimi as-
len Sivaslı olduğu hâlde Sorgun’a yerleşen
Derdiyar da Türkmenoğlu’nun mezarını
ziyaret eder. “Türkmenoğlu geldik ziyaretine”
diyen Derdiyar, âşığın hısım-akraba ta-
rafından da rahmetle anıldığını söyleyerek
şöyle dua eder: “Rahmetle anıyor hısım,
akraba/Gölge olsun sana cennette tuğba/
Uzansın bize kol, kanadın senin”

1.8. Eserleri: Âşık Türkmenoğlu’nun
hayatı, şiir sanatı ve şiirleri üzerine iki kitap
yayımlanır: Vefatının 15. Yıldönümünde
Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu, (hızl. Bayram
Durbilmez), Laçın yayınları: Kayseri, 2013.;
Âşık Türkmenoğlu/Hayatı ve Şiir Sanatı
Üzerine Bir İnceleme, (hızl. Bayram Durbil-
mez), Kardeşler Matbaası: Kayseri, 2015.

Derdiyar, Türkmenoğlu’nun eserleri-
nin dillerde söylendiğini, amel defterinin
de dünya durdukça kapanmayacağını söy-
ler: “Söylenir dillerde her bir eserin/İnanır,
söylerim; cennettir yerin/Kapanmaz dün-
yada amel defterin”

İhlasî, Türkmenoğlu’nun hem hazine
hem deniz olduğunu ve çok eser bıraktığı-
nı söyler: “Türkmenoğlu hem hazine, hem
deniz/Açık bir alında solmayan beniz/Çok
eser bırakmış alabilmeniz/Yâd ile hatıra
günü var şimdi”

2. Türkmenoğlu Hakkında Şiirler Söyleyen Sivaslı Âşıklar ve Şiirleri

Yukarıda değerlendirilen veriler, metin
merkezli bir inceleme sonucu ortaya çık-
arılan bilgilerden oluşmaktadır. İncelemeye
konu olan şiirleri söyleyen/yazan Sivaslı
âşıklar hakkında kısaca bilgi verdikten son-
ra ile Türkmenoğlu hakkındakini şiirleri de
sunmakta yarar vardır:

2.1. Âşık Sefil Selimî/Ahmet Günbulut ve Şiiri:

Sefil Selimî Âşık Türkmenoğlu’nun ve-
fatı üzerine 6+5=11 heceli ve 5 dörtlükten
meydana gelen bir şiir söyler.

Asıl adı Ahmet, soyadı Günbulut olan
Sefil Selimî, 26 Ağustos 1933’te Sivas’ın Şar-
kışla ilçesinde doğar. İlkokul mezunudur.
İki yıl da ortaokula devam eder fakat geçim
sıkıntısı yüzünden okula devam edemez.
Yöre âşıklarının etkisiyle şiir söylemeye/
yazmaya yönelir. Veli, Veysel Şatıroğlu, Ali
İzzet Özkan gibi âşıklardan etkilenir. Kızıl-
cakışla köyünden Çoban Mehmet’e çıraklık
eder. Ustası tarafından Sefil Selimî mahlası
verilir. 1966’dan itibaren çeşitli tarihlerde
Türkiye Âşıklar Bayramı’na (Konya) ka-
tılır. Bir süre Hollanda’da yaşar. 1972’de
Türkiye’ye, Sivas’a döner. 30 Aralık 2003’te,
Sivas’ta vefat eder. Mezarı Şarkışla’da-
dır. 1963’te Yâr Badesi, 1978’de Yalınkat,
1989’da Kul Yanmasın adlı şiir kitapları ya-
yımlanır. Hayatı ve şiirleri üzerine yapılan
şu araştırmalarda da şiir varlığına yer ve-
rilir: Âşık Sefil Selimî’nin Şiirleri Üzerinde
Bir İnceleme (Murat Özdemir, 1982), Âşık

Sefil Selimî'nin Hayatı, Sanatı, Şiirlerinden Seçmeler (İhsan Kılıç, 1993), Çobanın Can Pınarı (Doğan Kaya, 1996), Şiirleri ve Türküleriyle Âşık Sefil Selimî (Uğur Kaya, 2001), Âşık Sefil Selimî - İrfan Okulu (Ahmet Özdemir, 2003).

20. yüzyılın güçlü âşıklarından Sefil Selimî doğmaca (irticalen) şiirler söyler ve atışmada da başarılıdır. Sefil Selimî'nin Türkmenoğlu hakkında doğmaca (irticalen) söylediği şiiri Kayserili Âşık Mahrumî tarafından kaydedilerek bize ulaştırılmıştır. Sefil Selimî'nin şiiri şöyledir:

TÜRKMENOĞLU

Elli dört yaşında ecel şerbeti
İçtin Türkmenoğlu, çok erken içtin
Bıraktın masiva denen gurbeti
Geçtin Türkmenoğlu, çok erken geçtin

Kalp kırmayım deyip kendini kırdın
Soyadına uyup sözünde durdun
Üçlerin, beşlerin yanına vardın
Göçtün Türkmenoğlu, çok erken göçtün

Hak, Muhammed, Ali bizlere rehber
Hüseyin'in ruhu bizle beraber
Atışalım diye salmıştım haber
Kaçtın Türkmenoğlu, çok erken kaçtın

İlm-i ledün bilen bilir kelâmı
Kaçmadın bilirim, saldın selâmı
Bu dünya yerine sonsuz âlemi
Seçtin Türkmenoğlu, çok erken seçtin

Bakmadın şöhrete, servete doğru
Yöneldin en büyük Kudret'e doğru
Kul Sefil Selimî cennete doğru
Uçtun Türkmenoğlu, çok erken uçtun

2.2. Âşık Derdiyar/Murat

Tanrıverdi ve Şiiri:

Sivaslı Âşık Derdiyar, 14 Mayıs 2011'de, Âşık Türkmenoğlu'nun mezarını ziyaret ederek 6+5=11 heceli ve 9 dörtlükten meydana gelen bir destan söyler. Bu destan şöyledir:

Asıl adı Murat, soyadı Tanrıverdi olan Âşık Derdiyar, 1 Nisan 1961'de, Sivas'ın Sivritepe köyünde doğar. Lise mezunudur. Ortaokul öğrencisi iken saz çalmaya başlar. Amcası Ömer Tanrıverdi de âşıktır. 1976'da, 15 yaşında geçirdiği bir trafik kazası sonucu sakatlanır. Âşık Gülşadî'ye çıraklık eder. Önce Adabî mahlasını kullanır. Erdem Can'ın önerisiyle Derdiyar mahlasını kullanmaya başlar. 2008'de, Yozgat'ın Sorgun ilçesine yerleşir. Yozgat Şairler ve Yazarlar Birliği ile SOYDER üyesi olur. Lebdeğmez ve atışma dallarında birincilikler kazanır.

23 Kasım 2013'te, geçirdiği kalp krizi sonucu Sorgun'da vefat eder.

TÜRKMENOĞLU'NUN ARDINDAN

Türkmenoğlu geldik ziyaretine
Cennette melekler üstadın senin
Kavuştun Allah'ın sen rahmetine
Kavuşmaktı Hakk'a muradın senin

Usta bir âşıktın, iyi bir baba
Rahmetle anıyor hısımlar, akraba
Gölge olsun sana cennette tuğba
Uzansın bize kol, kanadın senin

Temiz ad bıraktın üstat ardında
Saplanıp kalmadın dünya derdinde
Misafirim şimdi senin yurdunda
Yurt oldu Sorgun'un, Yozgad'ın senin

Oğuz Han'ın oklarından, yayından...
Türkmenoğlu ceddin Türkmen boyundan
Bozok yaylasının Bozok soyundan
Bahrisin, Durbilmez soyadın senin

Taşpınar köyünde dünyaya geldin
Rabbini tanıdın, kendini bildin
İrfan meclisinde bir ehl-i dildin
İbret dolu roman hayatın senin

Aşkın badesini içtin rüyada
Alın ak, başı dik gezdin dünyada
Hem Arabistan'da, hem de Libya'da
Çölde yankılandı feryadın senin

Gezdin Türkiye'nin dört bir yanında
İrticalen düzdün sözü ânında
Atıştın ustaca er meydanında
Âşıklıkta zirve sanatın senin

Söylenir dillerde her bir eserin
İnanır, söylerim; cennettir yerin
Kapanmaz dünyada amel defterin
Üstat Bayram Hoca evlâdın senin

Derdîyâr dert dolu inleyen sazım
Rüzgâra karışır yanık avazım
Yüce Yaradan'a budur niyazım
Kolayca geçilsin Sırat'ın senin

2.3. Âşık Cefâî/Binali Aydın ve Şiiri:

Sivaslı Âşık Cefâî'nin asıl adı Binali, soyadı Aydın'dır. 20 Nisan 1958'de, Sivas'ın Hasbey köyünde doğan âşığın babası Dursun, annesi Nuriye'dir. Fadime, Dursun ve Kürşat adlarında üç çocuk babasıdır. 17 yaşında iken âşıklığa yönelir. Âşık Gülşadî'ye çırak olur. Şiirlerini saz eşliğinde, doğmaca olarak söyler. Atışmada da başarılı olur. Hakkında bir lisans tezi hazırlanır: Âşık Cefâî, Hayatı ve Şiirleri (hızl. Zühal Demir), 2002. Sivas'ta âşıklar kahvesi açar. Bir ara Kayseri'de yaşamaya başlar. Âşık Türkmenoğlu'nu da yakından tanır. Bu çalışmaya alınan şiir, Âşık Cefâî'nin, Facebook sayfasından yaptığı 08.12.2016 tarihli paylaşımından alınmıştır. Söz konusu payla-

şım şöyledir: “Kayseri Erciyes Üniversitesi öğretim üyesi Tc. Bayram Durbilmez hocamızın babası rahmetlik Bahri Durbilmez (Âşık Türkmenoğlu) dostuma yazdığım acizane şiirimi siz okurlarımla, dostlarımla bugün paylaşmak istedim.

Tüm Hakk’ın rahmetine kavuşmuş âşıklarımıza Rabbimden rahmet diliyorum. Saygılarımla. 08/12/2016

TÜRKMENOĞLU

Durbilmez ırmaktı çağlayıp coştı
Durmadı ömrünce boş Türkmenoğlu
Halka hizmet etti, Hakk’a ulaştı
Daha elli dördtü yaş Türkmenoğlu

Güzel huyla hatırını saydırdı
Kör nefsini günahlardan caydırdı
Ön adına mahlasını koydurdu
Gördüğü bir gece düş Türkmenoğlu

Benlikten sıyrılıp söze kıyarsam
Sayfalar az gelir vasfın sayarsam
Dostlukları bir sıraya koyarsam
Gönlümde her zaman baş Türkmenoğlu

Methiye yeter mi vefalı öze?
Hazır cevap, sıkışmazdı hiç söze
Meydan dile gelip anlatsa bize
Yaptı kaç âşığı tuş Türkmenoğlu

Garibe, mazluma el uzatırdı
Tatlı sohbetiyle bal uzatırdı
Dikenli dillere gül uzatırdı
Vurmazdı kimseye taş Türkmenoğlu

Ah çekerdi için için yandıkça
Of çekerdi sahte söze kandıkça
Dalıp dalıp mazisini andıkça
Dökerdi gözünden yaş Türkmenoğlu

Melekler şahittir tevhit çağrına
Tövbelerin çare gönül ağrına
En son sadık yârin bastı bağrına
Cennet mekân olsun hoş Türkmenoğlu

Ey Cefaî uyan sen de rüyadan!
Örnek al dostunu sıyrıl riyadan
İz bıraktı geldi geçti dünyadan
Sanki bir kanatsız kuş Türkmenoğlu”

2.4. İhlâsî/Bekir Akbulut ve Şiiri:

Sivas’a bağlı Kangal’ın Yeşilka-
le köyünde doğar. Asıl adı Bekir, soyadı
Akbulut’tur. 11 yaşında âşıklığa yönelir.
Âşıklığa yönelmesinde, büyüklerinden
dinlediği Kerem ile Aslı hikâyesinin etkisi
olur. Kimi şiirlerinde İhlâsî mahlasını kul-
lanır. Babasının vefatı üzerine 17 yaşında
İstanbul’a giderek çeşitli işlerde çalışmaya
başlar. Şiirleri şu kitapta toplanır: Meyri
(2012), Eyvallah, Bekir Akbulut, Hayatı ve

Şiirleri (Kübra Güney, 2014), Tür ve Şekil Penceresinden İhlasî'nin Şiirleri (hızl. Doğan Kaya, 2016).

Türkiye'nin çeşitli illerinde olduğu gibi, Kayseri, Yozgat ve Sorgun'da yapılan âşıklarla ilgili programlara da katılır. Âşık Türkmenoğlu üzerine Sivaslı Bekir Akbulut/İhlâsî tarafından yazılan 6+5=11 heceli bu şiir beş dörtlükten oluşmaktadır:

TÜRKMENOĞLU'NA

Bükülmez çelikmiş duydum bu yiğit
Er oğlu erimiş ünü var şimdi
Türk gencine Türkçe verdiği öğüt
O Türkmenoğlu'nun dünü var şimdi

Berrak pınar gibi çağlamış coşmuş
Fakire, yetime yardıma koşmuş
Söyleyince dilde sözü de hoşmuş
Bizlere çok örnek yönü var şimdi

Türkmenoğlu hem hazine, hem deniz
Açık bir alında solmayan beniz
Çok eser bırakmış alabilmeniz
Yâd ile hatıra günü var şimdi

Pirüpak yaşamış nefsinizi ezmiş
Yurtdışında birçok yeri de gezmiş
Kendine onurlu bir hayat çizmiş
Gönül kervanında hanı var şimdi

Kalp krizi ani almış genç yaşta
Türkmenoğlu nur saklamış naaşa
Bu Bekir'in baş üstünde, en başta
Türkmenoğlu üstat şanı var şimdi

SONUÇ

Sefil Selimî, Cefâî, Derdiyar, İhlasî gibi Sivaslı âşıkların Türkmenoğlu hakkındaki şiirler söyledikleri/yazdıkları tespit edilmiştir. Bu âşıklardan Sefil Selimî, Cefâî ve Derdiyar'ın âşığı yakından tanıdıkları, İhlasî'nin de âşık hakkındaki bilgileri başka âşıklardan ve Türkmenoğlu hakkında yazılan kitaplardan, makalelerden öğrendiği anlaşılmaktadır. Âşıklar yatağı olan Sivas ve Yozgat'ın iki sınır şehir oluşu, gidiş-gelişleri kolaylaştırmış ve özellikle de âşık edebiyatı temsilcilerinin birbirlerini yakından tanımalarını sağlamıştır. Ayrıca yazılı ve elektronik kültür ortamlarının da âşıklar arasında iletişimi ve âşıklar arasında etkileşimi kolaylaştırdığı da görülmektedir. Tespit edilen şiirler incelendiğinde, âşığın doğum yeri, adı ve soyadı, soyu/sülâlesi, âşıklık geleneği içindeki yeri, kişilik özellikleri, hayatının çeşitli aşamaları, vefatı ve eserleri hakkında önemli bilgiler verildiği ortaya çıkmaktadır. Bu şiirlerden hareketle, âşıkların başka âşıklar hakkında söyledikleri/yazdıkları şiirlerin, âşık biyografisi hazırlanırken başvurulacak önemli kaynaklar arasında yer aldığı görülmektedir.

KAYNAKLAR:

- DURBİLMEZ, Bayram. (2013). Vefatının 15. Yıldönümünde Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu. Kayseri.
- DURBİLMEZ, Bayram. (2015). Âşık Türkmenoğlu/Hayatı ve Şiir Sanatı Üzerine Bir İnceleme. Kayseri.
- KAYA, Doğan. (2009). Sivas Halk Şairleri. 5 cilt. Sivas.

